

יושב בסתר עליון (תהלים צ"א: א')

ד"ר נורית סירקיס בנק

שורש המילה "מגילה" היא מהמילה "גילוי". ושורש השם "אסתר" היא מהמילה הסתרה.

המגילה מגוללת ומגלה לנו את הכח החבוי, הנמצא בהסתרה בתוך מציאות הנראית טבעית. המגילה מגלה את הכח הנשגב והאינסופי של הבורא, המחייב והמהווה את המציאות בכל רגע ורגע, אשר הוא עצמו "יושב בסתר עליון".

באמנות, כמו במגילה, קיים משחק מתמיד בין הגילוי לבין ההסתרה. הרב דוד ברוך וולק, פועל מזה למעלה מעשור, לגילוי המהות הייחודית של האמנות היהודית, השונה והנשגבת במהותה מאמנות העולם. בעוד ש"אמנות" במובנה הכללי והרחב היא דרך חזותית לביטוי אישי ולתיאור המציאות החיצונית והפנימית, הרב וולק חיפש במשך שנים את ההבדל המהותי בין אמנות כללית, לאמנות יהודית. הרב וולק מכנה את סגנון עבודותיו האמנותיות בשם "בסתר עליון" כביטוי לחיפוש המתמיד שלו כאמן, אחר נקודת האמת אשר באמנות. במרכז יצירותיו הוא אינו מעמיד את ה"עולם", או את האגו האישי של ה"אמן", אלא את הנקודה הנסתרת, הנוכחת והקיימת באמנות ובבריאה כולה. נקודה זו היא החיפוש, הכמיהה והכיסופים בדרך פנימה אל הקודש.

הרב וולק למד במוסדות האמנות המכובדים והחשובים ביותר בארצות הברית, אצל גדולי האמנים שם. הוא נחשב תמיד כאמן מצטיין, והחיפוש המתמיד שלו היה אחר נקודת האמת. כבר בראשית דרכו כאמן, הוא התבונן בטבע מתוך חיפוש אחר "האמת הנצחית" שבו. הוא שאף ליצור אמנות שלא תהיה "אשליה", אלא אמנות שתייצג את האמת.

לאחר שהאמן הגיע לישראל לביקור, ונחשף כאן ללימוד התורה ולקיום המצוות, עזב וולק את תחום האמנות לחלוטין, והשקיע את כל כוחותיו וזמנו בלימוד מעמיק ורחב בגמרא, בהלכה ובספרי תורה. רק לאחר שני עשורים בהם הקדיש את כל זמנו ללימודי קודש, חזר האמן לאמנותו, אך הפעם בשפה חזותית חדשה. הרב דוד ברוך וולק יצר עשרות יצירות אמנות מופשטות ואיכותיות, בהן הוא אינו מנסה ליצור "העתק" חיצוני, אשלייתי, של ה"מראה" החיצוני של הטבע. האמן שואף לגעת ב"מערכת ההפעלה" של המציאות כולה, שהן, אותיות לשון הקודש, אשר הן אבני היסוד הרוחניים של העולם הנברא.

הרב וולק החל ליצור בתנופה יצירתית אדירה בסגנונו החדש. כבר בראשית דרכו האמנותית החדשה קיבל על עצמו ליצור יצירות מתוך מאמרי חז"ל, ולא מתוך פסוקי תורה, נביאים וכתובים, בשל עוצמת קדושתם.

יצירותיו של דוד ברוך וולק הן הזמנה למסע למעמקי התודעה היהודית. הצופה מתבקש לפענח את הפסוקים והמאמרים ביצירה, ולהתבונן בהתבוננות פעילה במארג הצבעים, הגדלים, הצורות, הטומנים בתוכם רבדים נוספים של סוד היצירה.

עבורי אישית, ההתבוננות ביצירותיו של דוד ברוך וולק, היא חוויה רוחנית מרוממת, הצופנת בחובה גילויים חדשים תוך חיזוק האמונה. החל מהפעם הראשונה שנחפשתי ליצירותיו בשנת 2010, עיני זלגו דמעות ולבי געה בשמחה, על שמצאתי אמנות עכשווית, איכותית, המקבלת את השראתה מעולמות התוכן היהודיים, מתוך שפה חזותית חדשה ופורצת דרך.

לקראת פורים, מצאתי בלבי מקבלה ממשית בין יצירותיו של האמן לבין הסוד של פורים כפי שהוא מתגלה דרך מגילת אסתר:

המהות הפנימית, העמוקה, של שמחת הפורים היא "ונהפוך הוא"¹.

¹ מגילת אסתר, פרק ט', פסוק א'.

היפוך הגורל הבלתי הגיוני מ"רע מוחלט" ל"טוב גמור". ברגע אחד, התרחש ההיפוך הבלתי אפשרי מהגזרה הקשה ביותר שניצבה בפני עם ישראל מעולם: "להשמיד (שמד רחני) להרוג (מוות פיזי בהווה) לאבד (כלייה מוחלטת לעתיד)"² - אל המצב ההופכי והמיטבי ביותר: "ליהודים הייתה אורה (תורה) ושמחה (יום טוב) וששון (ברית מילה) ויקר (תפילין)"³

נשאלת השאלה, מה גרם למהפך הבלתי-יאמן הזה? מה הייתה הסיבה העמוקה והנסתרת שאפשרה את היפוך הנסיבות באופן כל כך חד? ויותר מכך, נשאלת השאלה באיזה אופן נוכל להתחבר לאנרגיית ההיפוך הזו, בימינו, במציאות המאתגרת הסובבת אותנו ככלל וכפרט?

הסוד מסתתר, בדמותה של אסתר המלכה. אסתר כאישה, כנביאה, אסתר כעובדת ה', אסתר כמורת דרך וכמפתח לכל אחת מאיתנו.

ידוע המדרש: "אסתר מן התורה מניין?"⁴ "ביום ההוא הסתר אסתר פני"⁵. כל המהות של אסתר הייתה הסתרה "אין אסתר מגדת את מולדתה ואת עמה"⁶. אסתר מנהלת בסודיות במציאות הבלתי-אפשרית של חיייה בארמונו של אחשוורוש. היא מסתירה את זהותה האישית, היא מסתירה את השתייכותה הלאומית, ומסתירה את אמונתה, את יהדותה. אך זה עוד לא הכל.

אסתר מתנהלת בדרך הסוד, כיוון אסתר ידעה את הסוד.

² פירוש הפסוק במגילת אסתר ג' י"ג, על פי המדרש

³ פירוש הפסוק במגילת אסתר ח': ט"ז על פי הגמרא: "אמר רב יהודה: אורה זו תורה, וכן הוא אומר (משלי ו', כ"ג) "כי נר מצווה ותרה אור"; שמחה זה יום טוב, וכן הוא אומר (דברים, ט"ז, י"ד) "ושמחת בחגך"; ששון זו מילה, וכן הוא אומר (תהלים, קי"ט, קס"ב) "שש אנוכי על אמרתך כמוצא שלל רב"; ויקר אלו תפילין, וכן הוא אומר (דברים, כ"ח, י') "וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך ויראו ממך" ותניא רבי אליעזר הגדול, אומר אלו תפילין שבראש". (תלמוד בבלי, מסכת מגילה, דף ט"ז, עמוד ב' תלמוד בבלי, מסכת חולין, דף קל"ט, עמוד ב'.

⁵ דברים, ל"א, י"ח.

⁶ מגילת אסתר, ב', כ'.

אסתר חייה את הידיעה כי "כאשר ידע האדם שהקדוש ברוך הוא מסתתר שם, אין זו הסתרה"⁷, כלומר היא ידעה, במלוא מובן המילה ש "אפילו בהסתרה שבתוך הסתרה בוודאי גם שם נמצא ה' יתברך"⁸.

מתוך ידיעת הסוד הזה, יכלה אסתר לחולל מהפך גורל משמעותי לדורות. אסתר שידעה כי ה' מסתתר אפילו במציאות הקשה ביותר, עשתה מעשים שהובילו למהפך. באמצעות עבודת התפילה שלה, באמצעות התענית האישית שלה, אשר היא ביקשה שתהפוך לתענית עבור כל עם ישראל, ובאמצעות האחדות שהיא חוללה בקרב עם ישראל, יצרה אסתר מציאות חדשה בעולם.

באותו לילה שבו "נדדה שנת של המלך"⁹ התרחשה נקודת המהפך. אותו מלך שגזר את הגזרה הנוראה הוא שביטלה. ושואלים חז"ל, באיזו זכות התבטלה הגזרה ועונים: "כיוון שהיא התפללה לאלוקי מרום, מן השמיים נעניית"¹⁰ – אסתר הצליחה לא רק "לשכנע" את המלך בשר ודם. אסתר הצליחה לחולל התערבות אלוקית, נשגבת, עליונה, בתוך השתלשלות המאורעות הנראית כביכול "טבעית". אותה מגילת אסתר, שבה לא מוזכר ולו פעם אחת שמו של הבורא, היא זו שמגלה יותר מכל שכל מציאות חיצונית וגלוייה לעין, מופעלת על ידי מערכת פנימית, סודית, נסתרת, המונהגת על ידי "יושב בסתר עליון".

אסתר המלכה נותנת בידי כל אחת ואחת מאיתנו את המפתח הזה. המפתח לשינוי המציאות מ"רע" ל"טוב", מ"ארור" ל"ברוך" היא ביכולת להבחין, להתחבר ולחיות את הידיעה ש"אפילו בהסתרה שבתוך הסתרה בוודאי גם שם נמצא ה' יתברך". מתוך הידיעה הזאת, מתוך החיבור הזה, עצם ההסתר עצמו מוסר, ומפתח ניתן לגילוי פני מלך חיים. כל אחת מאיתנו יכולה, בבחירה תודעתית

⁷ בשם הבעל שם טוב הקדוש, מצוטט בספר בעל שם טוב על התורה, פרשת וילך, סעיף ז' על הפסוק "ביום ההוא הסתר אסתיר פני".

⁸ בשם רבי נחמן מברסלב על הפסוק "ביום ההוא הסתר אסתיר פני".

⁹ מגילת אסתר, ו' א'.

¹⁰ ספר שמן המור, לרב אהרון אביוב, על הפסוק "ויאמר... מתוך המאמר של בעז שפיגל: "מהפכו של אחשוורוש במשטה השני עם אסתר", תבונות, מכללת הרצוג, אדר ראשון, תשס"ה.

לראות את אור ה', ובכך, בשבריר שנייה, מתהפך כל החושך שבעולם לאור שבעת הימים. רק הידיעה שה' איתי, ברגע הזה, במקום הזה, במציאות הזאת, מהפכת את כל המציאות כולה.

יצירותיו המופשטות של הרב דוד ברוך וולק, אשר אינן מנסות "לחקות" ו"להעתיק" את המציאות, אלא מחפשות את "האמת" הפנימית החבויה ב"מערכת ההפעלה" של המציאות כולה, המבוססות על אותיות לשון הקודש, ובנויות על מאמרי חז"ל, מעוררות את הצופה לתהליך החיפוש הזה, אחר הכח הנסתר, העליון, החבוי בכל רבדי המציאות. ובגילוי הכח הנסתר הזה טמון המהפך כולו, מחושך לאור

האתר של הרב וולק: <http://davidbwalk.com>